

תוכנה 1

תרגול 4: חוזים
רובי בוים ומתי שמרת

חוזה בין ספק ללקוח

- חוזה בין ספק ללקוח מגדיר עבור כל שרות:
- תנאי ללקוח - "תנאי קדם" - precondition
- תנאי לספק - "תנאי אחר" - postcondition.

תנאי קדם (preconditions)

- מגדירים את הנחות הספק
- ההנחות הללו מתארות מצבים של התוכנית שבהם מותר לקרוא לשירות
- במקרים פשוטים (ונפוצים), ההנחות הללו נוגעות רק לקלט שמועבר לשירות
- במקרה הכללי ההנחות הללו מתייחסות גם למצב התוכנית, כגון משתנים גלובליים
- תנאי הקדם יכול להיות מורכב ממספר תנאים שעל כולם להתקיים (AND)

תנאי אחר (postconditions)

- מגדיר את המחויבות של הספק
- אם תנאי הקדם מתקיים, הספק חייב לקיים את תנאי האחר
- ואם תנאי קדם אינו מתקיים? לא ניתן להניח דבר:
  - אולי השרות יסתיים ללא בעיה
  - אולי יוחזר ערך שגוי
  - אולי השרות יתקע בלולאה אינסופית
  - אולי התוכנית תעוף מייד, אולי השרות יסתיים ללא בעיה אך והתוכנית תעוף / תתקע לאחר מכן

דוגמא 1

```
/*
 * precondition:
 *     1) arr != null
 *     2) arr.length > 0
 *     3) arr contains only numbers (no NaN or ±infinity)
 *
 * postcondition: Returns the minimal element in arr
 */
public static double min1(double[] arr) {
    double m = Double.POSITIVE_INFINITY;

    for (double x : arr)
        m = (x < m ? x : m);

    return m;
}
```

המימוש אינו בודק את קיומם של
תנאי הקדם

מה יקרה אם בקריאה ל- `min1` לא
יקוימו כל התנאים בתנאי הקדם?
?arr==null
?arr.length == 0
?NaN מכיל arr
?arr מכיל Infinity או -Infinity?

דוגמא 2 (אותו קוד, חוזה שונה)

```
/*
 * precondition:  arr != null
 *
 * postcondition:
 *   If ((arr.length==0) || (arr contains only NaNs))
 *       returns Infinity.
 *   Otherwise, returns the minimal value in arr.
 */
public static double min2(double[] arr) {
    double m = Double.POSITIVE_INFINITY;

    for (double x : arr)
        m = (x < m ? x : m);

    return m;
}
```

בהשוואה לחוזה מדוגמא 1:
חוזה מתירני יותר מבחינת הלקוח

דוגמא 3 (טיפול שונה ב- NaN)

```
/*
 * precondition:  arr != null
 *
 * postcondition: If (arr.length==0) returns Infinity.
 * Otherwise,   if arr contains NaN - returns NaN.
 * Otherwise,   returns the minimal value in arr.
 */
public static double min3(double[] arr) {
    double m = Double.POSITIVE_INFINITY;

    for (double x : arr) {
        if (Double.isNaN(x))
            return x;
        m = (x < m ? x : m);
    }

    return m;
}
```

השוואה לחוזה מדוגמא 2:
טיפול שונה במקרה קצה
(קיום ערכי NaN)

דוגמא 4 (ללא precondition)

מוכן לכל מקרה

תנאי אחר המגדיר תגובה לכל קלט אפשרי מסבך את הקוד.

```
/*
 * precondition: true
 *
 * postcondition: If ((arr==null) || (arr.length==0))
 *                 returns NaN
 * Otherwise, if arr contains only NaN - returns Infinity.
 * Otherwise, returns the minimal value in arr, ignoring any NaN.
 */
public static double min4(double[] arr) {
    if (arr == null || arr.length == 0)
        return Double.NaN;

    double m = Double.POSITIVE_INFINITY;

    for (double x : arr)
        m = (x < m ? x : m);

    return m;
}
```

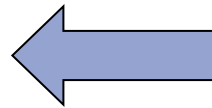

תכנון תוכנה למערכת בנקאית

תכנון מערכת תוכנה עוסק במיפוי בין עולם הבעיה ועולם הפתרון

■ עולם הפתרון:

- שפת תכנות
- עצמים
- מחלקות
- שירותים
- שדות

■ עולם הבעיה:

- בנקים
- לקוחות
- משיכות, הפקדות
- חשבונות
- יתרות

תכנון מחלקה לייצוג חשבון בנק

- בגישה מכוונת עצמים מייצגים ישויות מעולם הבעיה ע"י ישויות בשפת התכנות
  - כל שם עצם מעולם הבעיה מועמד לייצוג ע"י מחלקה
  - יש להיזהר לא להיצמד בקנאות לעולם האמיתי (דוגמא: פקיד בנק שעושה הכל)
- נתכנן מחלקה לייצוג חשבון בנק
  - נהפוך תיאור המילולי של חשבון בנק לרכיב תוכנה עם מצב פנימי וסט פעולות אפשריות
  - תאור הפעולות יתבטא בחוזה (שיעור הבא) ובמתודות המחלקה

המחלקה BankAccount

- מייצג חשבון בנק
- באילו פעולות תומך?
- איזה מידע שומר כדי לאפשר את הפעולות?
- האם קיימים תנאים שהם תמיד נכונים?
  - לכל חשבון יש לקוח
  - לכל חשבון יש מספר מזהה חוקי

שרותי המחלקה

ישנם 3 סוגי שירותים (מתודות, פונקציות, פרוצדורות)

■ שאילתות (queries, accessors)

- מחזירות ערך ללא שינוי המצב הפנימי
- כגון: בירור יתרה

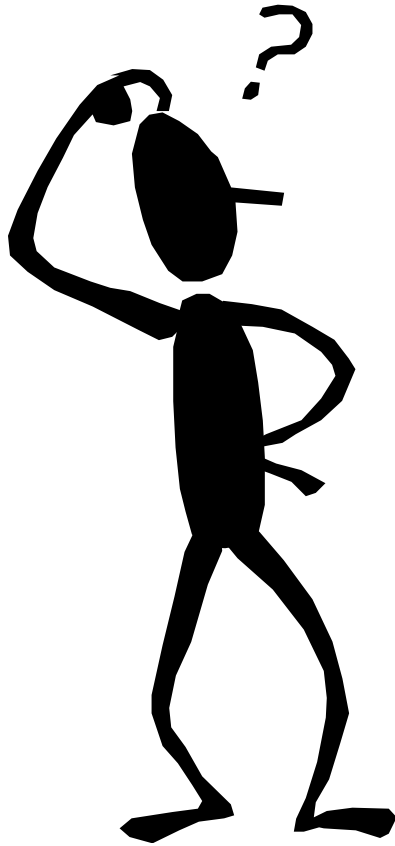
■ פקודות (commands, transformers, mutators)

- מבצעות שינוי במצב הפנימי של העצם
- כגון: משיכה, הפקדה

■ בנאים (constructors)

- יצירה ואיתחול של עצם חדש
- כגון: יצירת חשבון חדש

שאלות BankAccount

ברור יתרה: ■

■ ארגומנטים?

■ מה טיפוס הערך המוחזר?

פרטים על החשבון: ■

■ מספר חשבון?

■ פרטים על בעל החשבון?

❖ תעודת זהות?

❖ גיל?

שאלות BankAccount

```
public class BankAccount {  
    public double getBalance() {  
        ???  
    }  
    public long getAccountNumber() {  
        ???  
    }  
    public Customer getOwner () {  
        ???  
    }  
}
```

השאלות הן מצג לעולם החיצון.

מצב
פנימי

```
    ???  
    ???  
    ???
```

שאלות BankAccount

```
public class BankAccount {  
    public double getBalance() {  
        return balance;  
    }  
  
    public long getAccountNumber() {  
        return accountNumber;  
    }  
  
    public Customer getOwner () {  
        return owner;  
    }  
}
```

שאלות

מצב
פנימי

```
private double balance;  
private long accountNumber;  
private Customer owner;  
}
```

- מוסכמה: הגישה לשדה field תעשה בעזרת המתודה getField().
- שמירה על מוסכמה זו הכרחית בסביבות GUI Builders ו-JavaBeans

המצב הפנימי

- המצב הפנימי של עצם מיוצג ע"י נתוניו (שדותיו)
- מאפשר מימוש שאילתות/פקודות
- שדות עצם הם לרוב עם הרשאת גישה פרטית
- במקרה של חשבון בנק:
- מצב פנימי: מכיל מספר חשבון, יתרה ולקוח
- מאיזה טיפוס?

```
public class BankAccount {  
    ...  
    private double    balance;  
    private long      accoutNumber;  
    private Custome   owner;  
}
```


getter/setter

- יש חשיבות לגישה לנתונים דרך מתודות. מדוע?
- לא כל שדה עם נראות פרטית (`private`) צריך `getter/setter` ציבורי
- יצירה אוטומטית של שרותים אלו עבור כל שדה פוגמת בעקרון הסתרת המידע
- למשל: עבור השדה `balance`
  - האם דרוש `?getter`
  - כן, זהו חלק מהממשק של חשבון בנק
  - האם דרוש `?setter`
  - לא בהכרח, פעולות של משיכה או הפקדה אמנם משפיעות על היתרה, אבל פעולה של שינוי יתרה במנותק מהן אינה חלק מהממשק

פקודת ה-'להפקיד'

■ המתודה: deposit

■ סכום הכסף המופקד מתווסף ליתרה בחשבון

■ ארגומנטים?

■ ערך מוחזר?

■ מהן הנחות המימוש?

מוסכמה: שמות פקודות
הם שמות פועל

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Makes a deposit to the account  
 * @pre ?????????????????????????????????????????????????????????  
 * @post ?????????????????????????????????????????????????????????  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    ...;  
}
```

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Make a deposit to the account  
 * Requires that amount is non-negative  
 * Ensures that the balance after the operation is the  
 * balance before it plus the amount  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    balance += amount;  
}
```

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Makes a deposit to the account  
 * @pre amount > 0  
 * @post ?????????????????????????????????????????????????????????????  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    ...;  
}
```

בגישת תכנות לפי חוזה תנאיי הקדם לא יבדקו בגוף המתודה. אחרת: תכנות מתגונן.

פקודת ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Makes a deposit to the account  
 * @pre  amount > 0  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    ...;  
}
```

מימוש ה-'להפקיד'

```
/**  
 * Makes a deposit to the account  
 * @pre  amount > 0  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) + amount  
 */  
public void deposit(double amount) {  
    balance += amount;  
}
```

פקודת ה-'למשוך'

■ המתודה: withdraw

■ סכום הכסף המבוקש יורד מיתרת החשבון.

משיכת יתר (אוברדרפט) אינו אפשרי.

■ ארגומנטים?

■ ערך מוחזר?

■ מהן הנחות המימוש?

פקודת ה-'למשוך'

```
/**  
 * Withdraw amount from the account  
 * Requires  $0 < \text{amount} \leq \text{getBalance}()$   
 * Ensures that the balance after the operation is the  
 * balance before it minus the amount  
 */  
public void withdraw(double amount) {  
    balance -= amount;  
}
```

פקודת ה-'למשוך'

```
/**  
 * Withdraw amount from the account  
 * @pre ?????????????????????????????????????????????????????????  
 * @post ?????????????????????????????????????????????????????????  
 */  
public void withdraw(double amount) {  
    ...;  
}
```

פקודת ה-'למשוך'

```
/**  
 * Withdraw amount from the account  
 * @pre 0 < amount <= getBalance()  
 * @post ?????????????????????????????????????????????????????????????  
 */  
public void withdraw(double amount) {  
    ...  
}
```

פקודת ה-'למשוך'

```
/**
 * Withdraw amount from the account
 * @pre  0 < amount <= getBalance()
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) - amount
 */
public void withdraw(double amount) {
    ...
}
```

פקודת ה-'למשוך'

```
/**  
 * Withdraw amount from the account  
 * @pre 0 < amount <= getBalance()  
 * @post getBalance() == $prev(getBalance()) - amount  
 */  
public void withdraw(double amount) {  
    balance -= amount;  
}
```

דיון – העברה בנקאית

מספר חלופות למימוש העברת סכום מחשבון לחשבון:
■ אפשרות א: מתודה סטטית שתקבל שני חשבונות
בנק ותבצע ביניהם העברה:

```
/**  
 * Make a transfer of amount from one account to the other  
 * Requires ...?  
 * Ensures ...?  
 */  
public static void transfer(double amount,  
                             BankAccount from,  
                             BankAccount to) {  
    from.withdraw(amount);  
    to.deposit(amount);  
}
```

דיון – העברה בנקאית

מספר חלופות למימוש העברת סכום מחשבון לחשבון:
■ אפשרות א: מתודה סטטית שתקבל שני חשבונות
בנק ותבצע ביניהם העברה:

```
/**  
 * Make a transfer of amount from one account to the other  
 * Requires  $0 < \text{amount} \leq \text{from.getBalance}()$   
 * Ensures that amount has been deducted the 'from' account and added to  
 * the 'to' account  
 */  
public static void transfer(double amount,  
                             BankAccount from,  
                             BankAccount to) {  
    from.withdraw(amount);  
    to.deposit(amount);  
}
```

דיון – העברה בנקאית

אפשרות ב:

```
/**
 * Makes a transfer of amount from the current account to
 * the other one
 */
public void transferTo(double amount,
                       BankAccount other) {
    other.deposit(amount);
    balance -= amount;
}
```


דיון – העברה בנקאית

אפשרות ג: העמסת withdraw ו/או deposit שיקבלו שני ארגומנטים (סכום והפנייה לחשבון נוסף):

```
/**  
 * Make a transfer of amount from other to the current account  
 */  
public void deposit(double amount, BankAccount other) {  
    other.withdraw(amount);  
    balance += amount;  
}
```

שמורת המחלקה (Class Invariant)

■ צריכה להתקיים "תמיד"

■ לפני ואחרי ביצוע כל מתודה ציבורית

■ אחרי הבנאי

■ במחלקה חשבון בנק:

■ חשבון חייב להיות עם יתרה אי שלילית

■ לכל חשבון קיים מספר מזהה במערכת

■ לכל חשבון יש בעלים

שמורת BankAccount

```
/**
 * @inv getBalance() >= 0
 * @inv getAccountNumber() > 0
 * @inv getOwner() != null
 */
public class BankAccount {
    ...
}
```

בנאי BankAccount

```
/**
 * Constructs a new account and sets its owner and identifier
 * @pre ?????????
 * @pre ?????????
 * @post ?????????
 * @post ?????????
 * @post ?????????
 */
public BankAccount(Customer customer, long id) {
    accountNumber = id;
    owner = customer;
}
```

בנאי BankAccount

```
/**
 * Constructs a new account and sets its owner and identifier
 * @pre id > 0
 * @pre customer != null
 * @post ?????????
 * @post ?????????
 * @post ?????????
 */
public BankAccount(Customer customer, long id) {
    accountNumber = id;
    owner = customer;
}
```

בנאי BankAccount

```
/**
 * Constructs a new account and sets its owner and identifier
 * @pre id > 0
 * @pre customer != null
 * @post getOwner() == customer
 * @post getAccountNumber() == id
 * @post getBalance() == 0
 */
public BankAccount(Customer customer, long id) {
    accountNumber = id;
    owner = customer;
}
```